

УДК 378.18

Лещинський Олександр Петрович,*доктор педагогічних наук, професор Черкаського державного технологічного університету, м. Черкаси***Старовойтенко Наталія Василівна,***кандидат педагогічних наук, доцент Черкаського державного технологічного університету, м. Черкаси***Зражевський Сергій Фрідріхович,***кандидат філософських наук Черкаського державного технологічного університету, м. Черкаси*

СПРЯМОВАНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ ТА ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ

На основі тестування студентів-лінгвістів старших курсів проводиться аналіз спрямованості особистості та обговорюються шляхи формування духовних цінностей.

Ключові слова: спрямованість особистості, студенти, старшокурсники, цінності.

Лещинский А. П., Старовойтенко Н. В., Зражевский С. Ф. Направленность личности студентов и формирование духовных ценностей

На основе результатов тестирования студентов-лингвистов старших курсов проводится анализ направленности личности и обсуждаются пути формирования духовных ценностей.

Ключевые слова: направленность личности; студенты; старшекурсники; ценности.

Leschynskiy O.P., Starovoitenko N.V., Zrazhevskiy S.F. The orientation of students' personality and the formation of spiritual values

Purposefulness and values of master students are analyzed. Ways of formation of spirituality values are discussed.

Key words: purposefulness; higher education students; master students; values.

Постановка проблеми. У сучасній вітчизняній та зарубіжній психолого-педагогічній науці багатогранні аспекти формування духовної культури студентської молоді розробляють І. Бех, О. Горина, К. Дубич, М. Євтух, О. Омельченко, Г. Шевченко та ін. [1, 2, 3]. Формування духовності передбачає становлення високої моральності з одночасним прагненням ліквідувати інфантилізм, утриманство, байдужість, сформувати почуття колективізму, вміння працювати у команді, здатність до розвитку високих ідеалів. Водночас, за оцінками вітчизняних дослідників, саме цих цінностей бракує сучасному студентству [4, с. 73–76]. Визначення шляхів формування вищих духовних цінностей передбачає знання реального стану ціннісної сфери студентства.

Метою нашого дослідження є аналіз можливих шляхів формування вищих духовних цінностей студентів в умовах вищої школи.

Виклад основного матеріалу. Для визначення спрямованості особистості студентів старших курсів ми проводили тестування серед студентів 4-го та 5-го курсу лінгвістичного факультету. Усього в тестуванні взяло участь 120 опитаних.

Спрямованість як система відношень особистості до дійсності являє собою наступну структуру: ставлення особистості до інших людей (спрямованість на взаємодію з іншими людьми – ВІ), ставлення до праці та навчання (спрямованість на завдання – СЗ) та ставлення до самого себе (СС). Спрямованість на взаємодію з іншими людьми (ВІ) проявляється в прагненні людини підтримувати гарні стосунки з колегами по роботі, з одногрупниками, в підвищеній зацікавленості у співпраці. Спрямованість на завдання (СЗ) проявляється в захопленні особистості самим процесом роботи, навчанням, виконанням завдання. Людина в цьому випадку орієнтується на співпрацю з колективом, прагне досягти високої продуктивності праці. Спрямованість на себе (СС) характеризується переважанням мотивів власного благоустрою: прагнення до першості та престижу. Така людина найчастіше буває зайнята лише своїми проблемами, мало реагує на потреби людей, які її оточують.

Результати тестування подано на Рис. 1.

Одним із чинників формування спрямованості студентів є середовище університету. Зміна цього середовища, на нашу думку, викликає суттєві зміни у формуванні цінностей студентів. Перш за все, серед напрямків зміни навчального середовища слід назвати демократизацію навчального процесу. Мається на увазі проведення широких соціологічних, психологічних та інших досліджень та обстежень з метою виявлення реальних потреб тих, хто навчається, їхнього ставлення до того, для чого та як їх навчають, їхньої навчальної мотивації та максимально можливого використання результатів таких досліджень в організації навчального процесу, внесення змін до цієї організації відповідно до отриманих результатів досліджень та обстежень.

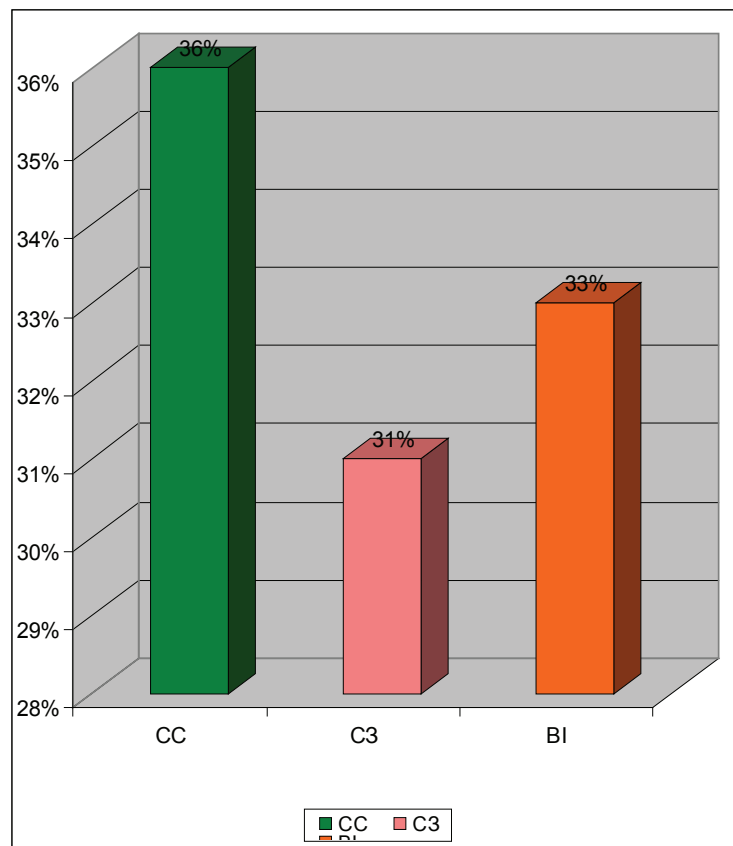

Рис. 1

CC – Спрямованість на себе

C3 – Спрямованість на завдання

BI – Спрямованість на взаємодію з іншими людьми

Наступний напрямок – це забезпечення автономії студентів у навчанні. Мається на увазі поступове перетворення навчання у самонавчання, коли студент ставиться в умови, в яких він повинен одержувати знання в основному за рахунок творчої самостійної роботи, самостійно шукаючи потрібну для виконання навчальних завдань інформацію та творчо її опрацьовуючи з тим, щоб зробити необхідні висновки та отримати обумовлені навчальними завданнями результати.

Все викладене вище реалізується за умови впровадження четвертого напрямку – індивідуалізації навчального процесу. Демократизація, навчальна автономія студентів, робота з ними викладача як організатора самостійного набуття знань тими, хто навчається, можливі, якщо враховується особистість кожного студента, його психічні пізнавальні особливості та особливості сприйняття, інтереси, потреби, цілі тощо.

Важливим п'ятим напрямком, який суттєво допомагає реалізації перших чотирьох, є впровадження того, що зветься кооперативним навчанням. Воно базується на спільній роботі студентів над навчальними завданнями проблемного характеру (наприклад, у виконанні навчальних проектів), коли рішення досягається через поєднання зусиль, тобто кооперацію студентів, які колективними зусиллями досягають спільної мети.

З метою визначення ставлення студентів до введення зазначених інновацій у навчальний процес було опитано 226 студентів лінгвістичного факультету Черкаського державного технологічного університету. В анкеті студентам пропонувалося вказати, чи хотіли б вони, щоб в їхньому ВНЗ використовувались вищезазначені інновації. Також студентів просили вказати часто, рідко чи ніколи в їхньому ВНЗ ставляться цілі, які є провідними цілями вищої освіти у вищих навчальних закладах Європи та Америки. Це такі цілі, як підготовка студента до ринку праці; підготовка студента до життя як активного громадянина в демократичному суспільстві; особистий розвиток студента; розвиток і підтримка великої, сучасної бази знань студента. Результати дослідження подано в табл. 1.

Таблиця 1
Ставлення студентів до інновацій, що ніколи (на думку студентів) не використовуються
в навчальному процесі

Інновація	Кількість відсотків опитаних, що хотіли б застосовувати				
	студентів 5-го курсу	студентів 4-го курсу	студентів 3-го курсу	студентів 2-го курсу	студентів 1-го курсу
Комп'ютерні конференції	61 %	56 %	52 %	70 %	68 %
Дистанційне навчання через інтернет	61 %	49 %	32 %	62 %	48 %
«Кураторство» однолітків (студенти старших курсів допомагають студентам молодших курсів)	52 %	78 %	48 %	62 %	61 %
Свобода вибору часу навчання	100 %	92 %	95 %	92 %	89 %
Свобода вибору професійних предметів	98 %	92 %	91 %	95 %	84 %
Свобода вибору загальноосвітніх предметів	93 %	90 %	82 %	95 %	76 %
Свобода вибору темпу навчання	100 %	85 %	86 %	81 %	87 %
Свобода вибору методів та засобів навчання	98 %	87 %	89 %	86 %	81 %
Участь у складанні розкладу	100 %	97 %	86 %	89 %	85 %
Свобода вибору викладачів	100 %	95 %	86 %	81 %	73 %

Висновки. За результатами тестування найбільший показник серед опитаних займає спрямованість на себе та на свої власні потреби. Ми вважаємо, що це великою мірою залежить від соціальних, економічних та політичних чинників, що діяли в нашій країні в останні роки. Саме це призвело до деформації ціннісної сфери молоді. Опитування показало також, що найменший показник займає спрямованість на завдання, навчання та на сам процес роботи. Отже, слід переглянути зміст освітніх технологій, дидактичних та виховних концепцій.

Проведене нами опитування студентів показало, що більшість визнає необхідність змін у навчальному процесі та виявляє готовність до можливих інновацій: індивідуального підходу до формування змісту навчання кожного студента; особистої участі у формуванні програми навчання; можливості обирати певну кількість дисциплін; можливості вибору спеціалізації в межах спеціальності.

Література:

1. Бех І.Д. Пріоритети виховання сучасної вузівської молоді / І.Д. Бех // Виховна робота у вищому навчальному закладі: Симбіоз нового і традиційного: Збірник наук.праць за матеріалами Всеукр.наук.-практ.конф. ренції. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський держ. пед. ун-т, інформаційний видавничий відділ, 2001. – 268 с.
2. Горина О.Т. Механізми формування духовної культури студентської молоді / О.Т. Горина // Духовність особистості: методологія, теорія і практика: збірник наукових праць. – Вип. 6 (59). – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. – С. 71–81.
3. Шевченко Г.П. Духовний розвиток особистості: Пошуки нового підходу до проблеми / Г.П. Шевченко // Духовність особистості : Методологія, теорія і практика: Збірник наук.праць. – Вип.4. – Луганськ : Вид-во Східноукр.нац. ун-т ім. В. Даля, 2005. – 232 с.
4. Студент XXI века: социальный портрет на фоне общественных трансформаций: монография / Нар. укр. акад.; под общ. ред. В. И. Астаховой. – Харьков : Изд-во НУА, 2010. – 405 с.